

Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка

НН Інститут педагогіки і психології

Кафедра Психології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Навчально-
наукового Інституту педагогіки і
психології

проф. С.М. Кондратюк

« _____ » 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КОРОТКОТРИВАЛЕ КРИЗОВЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ

галузь знань **05 Соціальні та поведінкові науки**

спеціальність **053 "Психологія"**

освітня-програма **Психологія другого (магістерського) рівня вищої освіти**

Мова навчання українська

Погоджено науково-методичною комісією
НН Інституту педагогіки і психології

«30» серпня 2023 р

Голова

Бондаренко Ю.А., д.п.н., проф.
(ПІБ, науковий ступінь, вч. звання)

Суми - 2023

Розробники:

Дворніченко Л.Л., к. філософ. н., доцент, доцент кафедри психології

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри психології
Протокол № 1 від «30» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри

Кузікова С.Б., д. психол. н., професор
ПІБ, науковий ступінь, вчене звання

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	магістр	Обов'язкова/	
		Рік підготовки:	
2-й		2-й	
Семестр			
Загальна кількість годин - 180		3-й	3-й
		Лекції	
		30 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		28 год.	6 год.
		Лабораторні	
		0 год.	год.
		Самостійна робота	
		120 год.	166 год.
		Консультації:	
2 год.	2 год.		
Вид контролю: екзамен			

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Короткотривале кризове консультування» є ознайомлення студентів із структурою сучасного Короткотривалого кризового консультування, її основними розділами і категоріями, формування навичок організації консультативного процесу та використання необхідних технологій короткотривалого кризового консультування під час надання психологічної допомоги клієнтам.

Основні завдання вивчення дисципліни «Короткотривале кризове консультування» – викласти базисні теоретичні дослідження клінічних психологів як основу, фундамент практичної діяльності; показати плідність взаємозв'язку розвитку теорії і практики вітчизняного Короткотривалого кризового консультування; особливу увагу приділити ознайомленню студентів з прикладними аспектами діяльності клінічних психологів: діагностика, експертиза, психологічна корекція, психотерапія.

Вирішення цих завдань забезпечить формування у студентів комплексу компетенцій. У відповідності до освітньо-професійної програми це:

загальні компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

спеціальні компетентності:

СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (консультаційну, психодіагностичну) з використанням науково верифікованих методів та технік.

СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

СК10. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.

СК11. Здатність реалізовувати основні принципи та напрями психологічного консультування, стратегії та методи психотерапевтичного впливу у сферах індивідуально-психологічного консультування, сімейного консультування, короткотривалого кризового консультування, групової психотерапії та психокорекції.

СК12. Здатність організовувати консультативний процес та використовувати необхідні технології психологічного консультування під час надання психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.

1. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовою вивчення навчальної дисципліни «Короткотривале кризове консультування» є вивчення навчальних дисциплін як «Основи психотерапії», «Основи психокорекції з практикумом», «Життєві кризи особистості», «Основи клінічної психології», «Основи психологічного консультування», «Сучасні технології психологічного консультування».

2. Результати навчання за дисципліною

Очікувані результати навчання навчальної дисципліни	
Після успішного вивчення навчальної дисципліни студент зможе:	
ПР1	Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно- комунікаційних технологій.
ПР4	Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій
ПР5	Розробляти програми психологічних інтервенцій (консультування), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість
ПР8.	Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації
ПР9	Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.
ПР11	Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.
ПР12	Володіти ефективними методиками консультативної діяльності з клієнтами різних соціальних груп.
ПР13	Вміти здійснювати завершений цикл надання консультативної психологічної допомоги, глибоко опанувавши методами та технологіями психологічного консультування

РН 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми у ході консультативного процесу.

РН 4. Аналізувати та прогнозувати наслідки розвитку сценаріїв, що озвучуються клієнтами під час короткотривалого консультативного та зон відповідальності.

РН 5. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.

РН 8. Уміти визначати зону своєї компетентності у роботі із клієнтськими запитамми, бути готовим делегувати клієнта профільним фахівцем.

РН 9. Планувати консультативну роботу, дотримуючись етичних норм та правил надання психологічної допомоги.

РН 11. Використовувати у процесі роботи засвоєні прийоми та техніки психологічної роботи відповідно до конкретних умов, враховуючи потреби клієнта.

РН 12. Враховувати можливості та обмеження клієнтів, що знаходяться у стані кризи, транслювати у терапевтичному контакті емпатійність та прийняття незалежно від статусу клієнта.

РН 13. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
А	<p>Надаються повні і змістовні відповіді на всі теоретичні питання курсу. Студент демонструє знання матеріалу, його розуміння, орієнтацію в широкому полі питань з політичної психології, знайомство з сучасною науковою літературою. Відповіді на додаткові запитання чіткі, правильні, показують знання та ерудицію студента.</p> <p>Практичні та самостійні завдання виконано в повному обсязі, дано відповіді на всі питання. Матеріал, викладено логічно, послідовно, без помилок, при цьому виявлено здатність студента диференціювати, інтегрувати знання. Студент вільно формулює висновки та узагальнення, самостійно застосовує знання в конкретних ситуаціях вирішення політико-психологічних проблем.</p>
В	<p>Надається достатньо повна і змістовна відповідь на всі запитання курсу. Студент показує знання і розуміння матеріалу, знайомство з основною науковою літературою з проблем політичної психології. Відповіді на додаткові питання загалом вірні. Наявні несуттєві зауваження та незначні помилки у виконанні запропонованих завдань.</p>
С	<p>Матеріал викладається логічно, послідовно. У роботі зі складання реферативних повідомлень або оформлення презентації є незначні помилки, при цьому студент не знає деяких визначень з предмету, але може диференціювати, інтегрувати знання.</p>
Д	<p>Відповіді на теоретичні питання курсу викладені уривчасто, знання основних тем є поверховим. Відповіді на</p>

	додаткові питання не завжди правильні, формальні та поверхові. Не дотримано вимог щодо змісту та оформлення завдань з практичних занять. Завдання виконано у повному обсязі, проте наявні суттєві помилки та недоліки.
E	Теоретичні питання розкрито не повністю. Студент знає і розуміє тільки основний матеріал, який викладає спрощено і неповно, припускається окремих суттєвих помилок. При відповідях на запитання щодо опанування програми студент почувається невпевнено, збивається, припускається помилок, не має потрібних знань.
F	Студент надає відповіді із суттєвими помилками, демонструє поверхове знання і розуміння основного матеріалу, спрощено і непослідовно та механічно викладає матеріал з допущенням істотних помилок. Студент допустив помилки при складанні реферативних повідомлень, в оформленні презентації.
FX	На запитання студент не може дати задовільних відповідей, припускається грубих помилок або характер відповідей дає підставу стверджувати, що особа неправильно розуміє зміст матеріалу. Повна невідповідність змісту роботи вимогам або робота запозичена, підготовлена не самостійно. Курс не опановано, необхідне його повторне проходження.

Розподіл балів

Поточний контроль								Разом	Сума
РОЗДІЛ 1				РОЗДІЛ 2					
T 1	T 2	T 3	T 4	T 1	T 2	T 3	T 4	63	100
7	14	7	7	7	7	7	7		
Контроль самостійної роботи								37	
5	4	5	5	5	4	5	4		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання

1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
--------	---	---

Політика дисципліни

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення Кодексу академічної доброчесності [[Кодекс академічної доброчесності Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка](#)]. Окреслимо його основні складові.

Складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб.

Надавати для оцінювання лише результати власної роботи.

Не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити Ваші результати чи погіршити/ покращити результати інших студентів.

Не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань студентів.

Академічна доброчесність

У разі наявності плагіату в будь-яких видах робіт здобувача вищої освіти робота оцінюється на мінімальний бал

5. Засоби діагностики результатів навчання

Поточний та підсумковий контроль проводяться відповідно до вимог Положення «Про порядок оцінювання знань студентів у Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС) організації освітнього процесу», затвердженого вченою Радою СумДПУ імені А.С.Макаренка (протокол №7 від 23.02.2015).

Для поточного контролю використовуються форми: опитування та виступи на практичних заняттях, активна участь в обговоренні теоретичних питань, тестування за розділами, підготовка презентації з проблемних питань дисципліни.

Семестровий контроль – залік.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Теоретичні основи та дослідницькі проблеми короткотривалого кризового консультування.

Тема 1. Кризове консультування та кризова терапія – зони відповідальності, впливу та очікувані результати. Теоретичні парадигми консультативних теорій. Задачі, тривалість, зміст, емоційний контакт. Структура процесу консультування – моделі консультативного процесу.

Тема 2. Особливості роботи з наслідками реагування людського організму на неспецифічну сильну дію (подразник) зовні, яка перевищує норму. Значення психоедукації та її місце у короткотривалому кризовому консультуванні. Робота над активацією та збільшенням ресурсних станів. Вікно толерантності.

Тема 3. Короткотривале кризове консультування у роботі із постраждалими внаслідок психотравмуючих ситуацій. Можливості та обмеження психолога-консультанта у роботі з травмою. Розуміння стресу як системи адаптаційних механізмів людини до умов, що змінились. Психологічний захист та копінг-механізми. Посттравматичний розвиток.

Тема 4. Подолання наслідків психотравми: невідкладна психологічна допомога. Гострі симптоми та ризики виникнення ПТСР. Консультування клієнта, що знаходиться у постстесовому стані. Особливості опитування: безпека, симптоматика, соціальні контакти, статус травми (кризової ситуації). Важливість скерування. Інтервенції при гострій травмі: зняття напруги, перша психологічна допомога; Когнітивно-поведінкові втручання. Дебрифінг стресу, пов'язаному з травматичною подією. Модель «Наближеності, невідкладності, надії».

Розділ 2. Особливості проведення короткотривалого кризового консультування.

Тема 1. Надання психологічної допомоги різним категоріям постраждалих. Безпосереднє обстеження. Питання про потребу скерування до фахівців інших галузей. Особливості взаємодії: збалансована емоційна підтримка та співчуття: залученість у стосунки. Зменшення дистресу та регуляція негативних емоційних станів. Робота із кризовою подією в контексті невідкладної медичної допомоги.

Тема 2. Телефон довіри: організація, зміст та методика надання психологічної допомоги в сучасних вітчизняних умовах. Особливості комунікації. Задачі різних етапів бесіди. Особливості дитячих та підліткових звернень до телефону довіри.

Тема 3. Кризове консультування під час горювання. Горе як природна реакція на втрату. Етапи горя. Психоедукація у період горювання. Особливості дитячого горювання. Роль та місце психолога-консультанта у роботі з проживанням горя.

Тема 4. Коморбідні стани у клієнта. Розповсюдженість. Фактори, які є відповідальними за розвиток коморбідності. Головний принцип - розрізняти при діагностиці первинні і фонові захворювання, а також їх ускладнення і супутні патології. Коморбідність при ПТСР. Уміння виявляти ознаки органічних психічних захворювань, адиктивні розлади.

6.2 Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма

		у тому числі				Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Самост.р			Лекції	Практ.	Самост.р	
Розділ 1. Теоретичні основи та дослідницькі проблеми короткотривалого кризового консультування										
Тема 1. Кризове консультування та кризова терапія – зони відповідальності, впливу та очікувані результати	19	2	2	15		21	1	0	20	
Тема 2. Особливості роботи з наслідками реагування людського організму на неспецифічну сильну дію (подразник) зовні, яка перевищує норму. Вікно толерантності	23	4	4	15		23	1	1	21	
Тема 3 Короткотривале кризове консультування у роботі із постраждалими внаслідок психотравмуючих ситуацій.	23	4	4	15		23	1	1	21	
Тема 4. Подолання наслідків психотравми: невідкладна психологічна допомога.	23	4	4	15		22		1	21	
Розділ 2. Особливості проведення короткотривалого кризового консультування.										
Тема 1. Надання психологічної допомоги різним категоріям постраждалих	23	4	4	15		22	1	1	20	
Тема 2. Телефон довіри: організація,	21	4	2	15		23	1	1	21	

зміст та методика надання психологічної допомоги в сучасних вітчизняних умовах										
Тема 3. Кризове консультування під час горювання	25	4	4	15	2	23	1	1	21	2
Тема 4. Коморбідні стани у клієнта.	23	4	4	15		21			21	
Усього годин	180	30	28	120	2	180	6	6	166	2

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Кризове консультування та кризова терапія – зони відповідальності, впливу та очікувані результати	2	1
2	Особливості роботи з наслідками реагування людського організму на неспецифічну сильну дію (подразник) зовні, яка перевищує норму. Вікно толерантності..	4	1
3	Короткотривале кризове консультування у роботі із постраждалими внаслідок психотравмуючих ситуацій.	4	1
4	Подолання наслідків психотравми: невідкладна психологічна допомога.	4	
5	Надання психологічної допомоги різним категоріям постраждалих	4	1
6	Телефон довіри: організація, зміст та методика надання психологічної допомоги в сучасних вітчизняних умовах	4	1
7	Кризове консультування під час горювання	4	1
8	Коморбідні стани у клієнта. Уміння виявляти ознаки органічних психічних захворювань, адиктивні розлади	4	
	Всього	30	6

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Кризове консультування та кризова терапія – зони відповідальності, впливу та очікувані результати	2	0
2	Особливості роботи з наслідками реагування людського організму на неспецифічну сильну дію (подразник) зовні, яка перевищує норму. Вікно толерантності	4	1
3	Короткотривале кризове консультування у роботі із постраждалими внаслідок психотравмуючих ситуацій.	4	1
4	Подолання наслідків психотравми: невідкладна психологічна допомога.	4	1
5	Надання психологічної допомоги різним категоріям постраждалих	4	1
6	Телефон довіри: організація, зміст та методика надання психологічної допомоги в сучасних вітчизняних умовах	2	1
7	Кризове консультування під час горювання	4	1
8	Коморбідні стани у клієнта.	4	
	Всього	28	6

Теми самостійних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Кризове консультування та кризова терапія – зони відповідальності, впливу та очікувані результати	15	20
2	Особливості роботи з наслідками реагування людського організму на неспецифічну сильну дію (подразник) зовні, яка перевищує норму. Вікно толерантності	15	21
3	Короткотривале кризове консультування у роботі із постраждалими внаслідок психотравмуючих ситуацій.	15	21
4	Подолання наслідків психотравми: невідкладна психологічна допомога.	15	21
5	Надання психологічної допомоги різним категоріям постраждалих	15	20
6	Телефон довіри: організація, зміст та методика надання психологічної допомоги в сучасних вітчизняних умовах	15	21

7	Кризове консультування під час горювання	15	21
8	Коморбідні стани у клієнта.	15	21
		120	166

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Бріер Дж Основи травмофокусованої психотерапії / Джон Бріер, Кетрін Скотт, пер.з англ. Ю. Ясницька. – Львів: Український інститут КПТ, 2015. –448 с.
2. Герасименко Л.О. Реакція на важкий стрес та розлади адаптації. Посттравматичний стресовий розлад: навчальний посібник / Л.О. Герасименко, А.М. Скрипніков, Р.І. Ісаков. – К.: ВСВ «Медицина», 2023. – 120 с.
3. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 2 / Загальна редакція: Л. Царенко. – Київ, 2018. – 240 с.
4. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій< методичний посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос, Л. І. Литвиненко... Царенко Л. Г.; за ред. З. Г. Кісарчук. – К. : ТОВ “Видавництво “Логос”. – 207 с.
5. Титаренко Т. Життєві кризи: технології консультування. Перша частина / Тетяна Титаренко. – К. : Главник, 2007. –144 с. (Серія «Психол. Інструментарій»).
6. Титаренко Т. Життєві кризи: технології консультування. Друга частина / Тетяна Титаренко. – К.: Главник, 2007. – 176 с. (Серія «Психол. Інструментарій»).
7. Хомич Г.О, Ткач Р.М. Основи психологічного консультування. Навч. посіб. / Г.О. Хомич, Р.М. Ткач – Київ, МАУП, 2004, - 152 с.

Додаткові

1. Агаєв Н.А. Збірник методик для діагностики негативних психічних станів військовослужбовців: Методичний посібник / Н.А. Агаєв, О.М. Кокун, І.О. Пішко та ін. – К. : НДЦ ГП ЗСУ, 2016. – 234 с.
2. Метафора в роботі психолога консультанта / О. І. Василевська, Л.Л.Дворніченко // Психологія і особистість : [наук. журнал] / Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. – К. ; Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2017.
3. Макаров В.В. Избранные лекций по психотерапии / Макаров В.В. – М.: Академ. прокт, 2000. – 432 с.
4. Малкина-Пых И. Г. Экстремальные ситуации /Ирина Германовна Малкина-Пых. – М.: Эксмо, 2005. – 960 с. (Справочник практического психолога).
5. Медянова О.В., Дворніченко Л. Л., Любіна Л. А., Шкраб’юк В. С., Кононенко О. І. Психологічна резильєнтність особистості в умовах війни.

Перспективи та інновації науки №10 (28) 2023, С.601-611.
<http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/5187/5217>

6. Мотрук Т.О. Особливості консультування клієнта, що знаходиться у постстресовому стані / Т.О.Мотрук // Теоретичні і прикладні проблеми психології: збірник наукових праць Східноукраїнського Національного університету імені Володимира Даля. – Вип. 2 (43). – Сєверодонецьк, 2017. – С. 156–165.

7. Основи загальної і медичної психології / За ред. І.С. Вітенко, О.С.Чабана. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2003. – 344с.

8. Пергаменщик Л.А. Кризисная психология. Учебное пособие / Пергаменщик Л.А. - Мн.: Высшая школа, 2004.- 288 с.
<http://www.pedlib.ru/Books/2/0106/>.

9. Перре М. Систематика клинико-психологической интервенции / М. Перре // Клиническая психология [под ред. М. Перре, У. Баумана]. – СПб. : Питер. 2002. – 1312 с. – (Серия «Мастера психологии»).

8. Інформаційні ресурси

https://dec.gov.ua/wp-content/uploads/images/dodatki/2016_121_PTZR/2016_121_AKN_PTZR.pdf

https://greatergood.berkeley.edu/article/item/four_ways_to_calm_your_mind_in_stressful_times

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна (за потребою)

1. Нормативні документи МОН України
2. Аудіо наочність
3. Відео наочність
4. Використання елементів дистанційної освіти.
5. Залучення інтернет-ресурсів Zoom, Moodle, Viber, Telegram, e-mail.